

Paweł Dyrkacz

O Jezu! A cóż to za wojacy!

Cykl zdjęć mojego autorstwa „O Jezu, a cóż to za wojacy!” jest swego rodzaju hołdem dla ludzi, których niespokojne czasy i wojenna zawierucha na przestrzeni ostatnich 200 lat naszej historii zmusiły do porzucenia zwyczajnego życia i walki o Ojczyznę.

Od dawna fascynują mnie stare, rodzinne fotografie, zwłaszcza te, na których widzimy człowieka ubranego w mundur wojskowy. Takie zdjęcia wyróżniają się spośród innych, zwracają moją uwagę jednocześnie poprzez teatralność sylwetek i ubiorów pozujących, a zarazem swoją dostojnością. Często takie fotografie wykonywali sobie ludzie, którzy nie wiedzieli, kiedy nastąpi koniec wojny; przygotowani na to, że następnego dnia mogą oddać swoje życie na polu bitwy. Chcąc pozostawić po sobie pamiątkę dla rodziny, decydowali się na utrwalenie swojego wizerunku, który przetrwa lata.

Zawsze ogarnia mnie zdumienie, kiedy trzymając jakiś dokument, pozostawiony przez nieżyjącą już osobę, zdaję sobie sprawę, że ten zwitek papieru, czy kartonu pozostaje, pomimo, że człowiek, do którego ów dokument należał, już od dawna nie żyje.

Zainspirowany różnorodnością strojów i mundurów, które dzięki charakterystycznemu wyglądowi potrafią powiedzieć więcej o czasach odległych, postanowiłem wykonać współczesne fotografie. Odtworzyłem sylwetki żołnierzy – poborowych i szeregowych – od czasów Powstania Listopadowego, poprzez Legiony Piłsudskiego, na partyzantce antykomunistycznej kończąc. Nie bez powodu zdecydowałem się na rekonstrukcję tych konkretnych tematów. Pierwsza fotografia powstała w 1826 roku, a Powstanie Listopadowe wybuchło w 1830 roku. Postanowiłem połączyć te oddzielone o 4 lata wydarzenia historyczne i od tego momentu zainicjować mój cykl fotograficzny.

Zdjęcia na pozór nie przedstawiają spójnej historii, tematy jednak łączą się i prezentują ogólnohistoryczny charakter człowieka. Sylwetki postaci symbolizują żołnierzy, walczących o swój kraj, nie tylko za pomocą broni, ale też swojej postawy i wpojonych wartości. Każda fotografia wyróżnia się zróżnicowanym umundurowaniem, unikalnym dla konkretnego wydarzenia. Wykorzystałem 25 strojów, wykonanych przez profesjonalnych krawców, szyjących między innymi dla rekonstruktorów historycznych. Wykorzystane przeze mnie rodzaje broni i rekwizyty godnie reprezentują dany okres dziejowy. W swoich kompozycjach inspirowałem się oryginalnymi fotografiami z XIX i pierwszej połowy XX wieku. Studiowałem pozy, wyrazy twarzy postaci na zdjęciach, żeby jak najdokładniej odtworzyć realia historyczne. Zaangażowałem blisko 30 osób – moich bliskich i przyjaciół, którzy zdecydowali się pomóc mi w realizacji tego projektu.

1. 1830–31

Powstańcy listopadowi to grupa polskich patriotów, która w 1830 roku podjęła zbrojny bunt przeciwko Rosji w celu odzyskania niepodległości Polski. Powstanie trwało niemal rok i przyciągnęło do swojego szeregu tysiące młodych Polaków, gotowych walczyć o wolność swojego kraju. Niestety w rok po wybuchu, powstanie zostało stłumione przez Rosję, co doprowadziło do dalszego upadku polskiej niepodległości i wprowadzenia rządów rosyjskich w Polsce.

Powstanie listopadowe pozostaje jednym z najważniejszych momentów w historii Polski, kiedy to naród polski stawiał opór wobec rosyjskiej hegemonii i walczył o swoją wolność.

2. 1863–64

Powstańcy styczniowi to polscy powstańcy, którzy w 1863 roku podjęli bunt przeciwko zaborcom rosyjskim, walcząc o odzyskanie niepodległości Polski. Powstanie rozpoczęło się 22 stycznia 1863 roku i trwało do sierpnia 1864 roku. Powstańcy walczyli z Rosjanami w całym kraju, ale największe walki toczyły się w Królestwie Polskim i w Galicji. Mimo ogromnych trudności i braku poparcia ze strony innych państw, prowadzili zaciętą walkę z zaborcami. Niestety, powstanie zostało stłumione przez Rosjan, a wielu powstańców skazano na kary śmierci lub zesłanie na Sybir.

Powstanie styczniowe stało się symbolem walki o wolność i niepodległość Polski.

3. 1914

19 grudnia 1914 roku powstały Legiony Polskie. Brały one udział w I wojnie światowej. Ich celem było wyzwolenie Polski spod zaborów i odzyskanie niepodległości. W skład Legionów wchodził ochotnicy, którzy walczyli na froncie wschodnim I wojny światowej. Po klęsce Austro-Węgier w 1918 roku, Legiony przekształcono w Wojsko Polskie i wzięły udział w walkach o niepodległość Polski. Wielu legionistów zasłynęło później jako wybitni dowódcy i politycy II RP.

4. 1917

W 1917 roku, Polska Siła Zbrojna składała się głównie z oddziałów Polskiego Korpusu Posiłkowego, działającego podczas I wojny światowej u boku Niemiec i Austro-Węgier oraz z oddziałów tworzonych przez Polską Organizację Wojskową, która działała na terenach okupowanej przez Rosję Polski. Ponadto, istniały mniejsze oddziały polskie w armiach innych państw, między innymi w armii francuskiej.

Polacy nie mieli jeszcze formalnie uznanych przez władze państwowe sił zbrojnych, ale ich determinacja i wola walki o niepodległość Polski była bardzo silna.

5. 1918–19

Powstańcy wielkopolscy to grupa Polaków, którzy w 1918 roku zbuntowali się przeciwko niemieckiej okupacji w Wielkopolsce i wyzwolili region z rąk niemieckich. Powstanie zostało poprzedzone serią protestów i demonstracji, a jego początkiem było ogłoszenie przez Polską Organizację Wojskową Wielkopolskiego Komitetowi Narodowemu o przyjęciu jego rozkazów dowodzenia nad oddziałami powstańczymi.

Powstańcy wielkopolscy walczyli z determinacją i poświęceniem, a ich głównym celem było włączenie Wielkopolski do Polski. Powstanie zakończyło się sukcesem, w wyniku czego Wielkopolska znalazła się w granicach II Rzeczypospolitej.

6. 1918

Ochotnicza Legia Kobieta to jednostka wojskowa utworzona podczas I wojny światowej przez polskie kobiety. Służyły one na froncie jako pielęgniarki, sanitariuszki oraz łączniczki. Oprócz działań wojennych, OLK zajmowała się także pracami społecznymi i charytatywnymi, niosąc pomoc rodzinom żołnierzy oraz ludności cywilnej.

Działalność Legii przyczyniła się do wzrostu świadomości narodowej i społecznej polskich kobiet oraz pozwoliła na zdobycie doświadczenia w działaniach związanych z walką o niepodległość.

7. 1919

Powstańcy śląscy to grupa polskich powstańców, którzy w latach 1919-1921 walczyli o utworzenie niepodległego państwa polskiego na obszarze Górnego Śląska. Powstanie wybuchło po decyzji Ententy o organizacji plebiscytu na Górnym Śląsku w celu rozstrzygnięcia, czy ludność preferuje przyłączenie do Niemiec czy Polski. Powstańcy śląscy prowadzili walki z niemieckimi władzami kolonialnymi oraz z oddziałami regularnej armii niemieckiej. Ostatecznie powstanie przyczyniło się do podziału obszaru Górnego Śląska pomiędzy Polskę i Niemcy.

Powstańcy śląscy stanowią ważną część polskiej historii i są uważani za bohaterów walki o wolność i niepodległość kraju.

8. 1919–21

Podczas wojny polsko-bolszewickiej, która miała miejsce w latach 1919-1920, żołnierze polscy walczyli z armią sowiecką o granice Polski i o jej niepodległość. W ciężkich i krwawych walkach, które toczyły się na terenie całego kraju, polscy żołnierze wykazali się ogromnym męstwem i poświęceniem.

Dzięki ich determinacji i bohaterstwu, Polska zdołała obronić swoje granice i niepodległość. Wielu żołnierzy zginęło w walce, ale ich poświęcenie i odwaga na zawsze pozostaną w pamięci narodu polskiego.

9. 1924

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku polscy żołnierze byli uzbrojeni w broń pochodzącą z różnych krajów. W ich arsenale znajdowały się: karabiny Mauser, Mosin, Lebel, Berthier oraz ręczne karabiny maszynowe, takie jak Hotchkiss, Maxim i Chauchat. Do tego dochodziły granaty, pistolety i bagnety. Polska nie posiadała własnej produkcji broni, stąd uzbrojenie zależało od importu oraz zdobyczy w trakcie walk. W późniejszych latach zbudowano zakłady produkcyjne, które umożliwiły samodzielne wytwarzanie broni.

Podobnie historia miała się z umundurowaniem. Pierwszym polskim mundurem wprowadzonym po 1918 roku był mundur wz 19. Charakterystyczna kurtka nie posiadała kieszeni na piersiach i była podobna do munduru francuskiego. Na głowie żołnierz nosił rogatywkę wz 19 z opadającym na bok daszkiem.

10. 1935

Polski żołnierz przed wybuchem II wojny światowej był gotowy do obrony swojej ojczyzny i przeciwstawienia się agresji ze strony Niemiec. Wojska polskie były mobilizowane i intensywnie szkolone, a politycy podejmowali działania dyplomatyczne w celu zapobieżenia eskalacji konfliktu.

W 1935 roku wprowadzono nowe kroje mundurów, na czele z bluzą mundurową wz 36 oraz sztywną rogatywką wz 35. Żołnierze polscy lubili robić sobie zdjęcia podczas służby, bardzo popularne było pozowanie z szablami.

11. 1938

W II Rzeczypospolitej popularną tradycją wśród żołnierzy były zdjęcia ślubne. Podkreślały one szacunek dla miłości i rodzin. Miały one również społeczne znaczenie, gdyż w przedwojennej Polsce armia była ważną instytucją, a żołnierze cieszyli się dużym szacunkiem społecznym. Ślub żołnierza był uroczystością bardzo podniosłą. Wpływ na to miały zarówno ceremoniał wojskowy, jak i tradycje patriotyczne. Na zdjęciach ślubnych żołnierze najczęściej prezentowali się w pełnym umundurowaniu, co podkreślało ich związki z siłami zbrojnymi. Wymowne były też detale, takie jak odznaczenia wojskowe widoczne na mundurach lub powiązane z wstążeczką ślubną.

Zdjęcia ślubne żołnierzy w II Rzeczypospolitej są dziś cennym źródłem historycznym, które ukazują nie tylko indywidualną historię małżonków, ale także odzwierciedlają wartości i tradycje w polskiej armii w tamtym okresie.

12. 1939–45

Podczas II wojny światowej wielu Polaków zostało schwytyanych przez Niemców i stało się jeńcami wojennymi. Większość z nich trafiła do obozów jenieckich – stalagów i oflagów, gdzie żyli w złych warunkach i byli poddawani brutalnemu traktowaniu. Jeńcy polscy jednak starali się organizować ruch oporu. Wielu z nich uciekało z okupowanych terenów na zachód do aliantów, aby walczyć przeciwko nazistom. Również w ZSRR jeńcy byli traktowani okrutnie przez siły okupacyjne, a ich prawa całkowicie łamane.

Sytuacja jeńców polskich podczas II wojny światowej była jedną z wielu tragedii, które ówczesnie dotknęły Polskę.

13. 1940

Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie stanowili skrzydło polskiego rządu na emigracji podczas II wojny światowej. Toczyli oni boje u boku aliantów przeciwko niemieckim siłom aż do zakończenia działań zbrojnych. Pierwszym większym sukcesem była obrona francuskiej twierdzy Tobruk w 1941 roku, gdzie zdobyli sławę niezłomności i odwagi. Wielkimi sukcesami okazały się również boje pod Monte Cassino oraz pod Falaise w 1944 roku. Wszystkie te działania miały na celu ukazanie Polaków jako ważnego i nieustraszonego członka sprzymierzonych sił.

Po zakończeniu wojny wielu z tych żołnierzy pozostało na emigracji. Zostali do tego zmuszeni przez niechętną im władzę komunistyczną w Polsce. Członkowie PSZ na Zachodzie dziś są uznawani za bohaterów i symbol oporu przeciwko nazizmowi i totalitaryzmowi.

14. 1943

W czasie II wojny światowej tysiące polskich żołnierzy zostało deportowanych do ZSRR, gdzie mieli brać udział w walkach przeciwko nazistowskim Niemcom. Byli oni często niewłaściwie wyposażeni i wyszkoleni. Swoją chrzest bojowy przeszli pod Lenino w 1943 roku, gdzie mimo bardzo ciężkich warunków zdołali udowodnić swoją waleczność i męstwo. Później, już jako 1 Armia Wojska Polskiego, wzięli udział w operacji wschodniopruskiej, wyzwalać spod okupacji niemieckiej Polskę Wschodnią. Odegrali też kluczową rolę w bitwie o Berlin, która doprowadziła do końca II wojny światowej w Europie.

1 Armia Wojska Polskiego odegrała ważną rolę w walce o wyzwolenie Polski spod okupacji niemieckiej.

15. 1944

Powstańcy warszawscy byli członkami Armii Krajowej, polskiego ruchu oporu, którzy walczyli przeciwko niemieckiej okupacji podczas II wojny światowej. Powstanie wybuchło 1 sierpnia 1944 roku i trwało 63 dni. Ci, w większości młodzi ludzie, walczyli z determinacją, jednak byli źle uzbrojeni i nie mieli wystarczającej pomocy ze strony aliantów. Walka była zacięta i brutalna, a miasto Warszawa zostało niemal całkowicie zniszczone. W końcu niemieckie oddziały zdławiły powstanie, a wielu powstańców zostało zabitych lub wysłanych do obozów jenieckich i koncentracyjnych.

Mimo tak tragicznego wyniku, Powstanie Warszawskie pozostaje ważnym symbolem polskiego bohaterstwa i determinacji w walce o wolność przeciwko systemom totalitarnym.

16. 1945–63

Żołnierze wyklęci byli członkami podziemnej antykomunistycznej partyzantki, działającej w Polsce po zakończeniu II wojny światowej. Ci ludzie nie zaakceptowali nowego reżimu komunistycznego i walczyli o wolność i niezależność od ZSRR. Działali często w skrajnych warunkach, ukrywając się głównie w lasach przed bezwzględnym aparatem bezpieczeństwa. Ich działania miały różne formy, od zbrojnego oporu po działania propagandowe i sabotaż. Wielu z nich zginęło podczas walki, inni trafili do więzień, otrzymując wysokie wyroki, nierzadko byli po cichu zabijani.

Dziś pamięć o żołnierzach partyzantki antykomunistycznej jest hołdowana jako symbol niezłomności i poświęcenia dla ojczyzny.

Paweł Dyrkacz
O Jezu! A cóż to za wojacy!

Magisterska Praca Artystyczna

Grafika / Pracownia Multimedialna

pod kierunkiem:

dra hab. Marka Olszyńskiego, prof. UR

dra Krzysztofa Pisarka

dr Karolina Niwelińska

Uniwersytet Rzeszowski
Kolegium Nauk Humanistycznych
Instytut Sztuk Pięknych

Rzeszów 2023